

tom towarzyszyła żywa dyskusja, czasem bardzo wyraźnie obnażająca zbyt wąskie założenia przyjęte przez prelegenta.

Konferencję zakończyła sesja plenarna, w czasie której Andreas Nehring z Uniwersytetu w Erlangen (Niemcy) przedstawił długi, filozoficzny wywód na temat bieżącej sytuacji, w której (nawet w kręgach protestanckich) odczuwane jest osłabienie pozycji i rangi sakralnego tekstu, stającego się przedmiotem interpretacji podejmowanej także przez ludzi wywodzących się z innych, niż chrześcijański, kontekstów. Sięgając do wittgensteinowskiego stwierdzenia, że „wspólne ludziom zachowanie jest systemem odniesień, dzięki któremu interpretujemy nieznaną język”, starał się ukazać owo „wspólne ludziom zachowanie” i jak różni się ono od dialogu. Ten ponadgodzinny wywód zainspirował interesującą dyskusję podsumowującą konferencję. Podniesiono kwestię rozumienia dialogu międzyreligijnego oraz przedmiotu odniesienia przedrostka „między-” (inter-). Czy nie lepiej zastąpić go przedrostkiem „trans-”? Dyskutowano też nad tym czy teoria „zastąpienia” innych religii przez chrześcijaństwo jest do pogodzenia z podejściem dialogicznym. Zwrócono także uwagę na siłę globalnego oddziaływania europejskich wzorców i schematów myślowych oraz braku stwarzania przestrzeni dla wzorców wywodzących się z innych kultur.

Konferencja ukazała różnorodność i bogactwo zainteresowań uczestników. Chociaż nie przyniosła żadnego jednoznacznego podsumowania, to ważne były spotkania z naukowcami z innych środowisk i wymiana myśli. Konferencja odbyła się w przyjemnych i przyjaznych wnętrzach St. Virgil Conference Centre, należącego do archidiecezji Salzburg, położonego na cichych południowo-wschodnich przedmieściach z fantastycznymi widokami na ośnieżone szczyty Alp.

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

*Instytut Teologii Fundamentalnej KUL*

#### SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „NAUKA WOBEC ZJAWISK PARANORMALNYCH”

28 kwietnia 2009 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się konferencja „Nauka wobec zjawisk paranormalnych”. Zorganizowały ją: Komitet Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, Lubelskie Towarzystwo Naukowe i Instytut Teologii Fundamentalnej KUL. Została ona zadedykowana śp. ks. prof. dr. hab. Edwardowi Kopciowi – pionierowi teologii fundamentalnej w Polsce oraz wielo-

letniemu dziekanowi Wydziału Teologii KUL, w intencji którego odprawiona została Msza św. przed rozpoczęciem obrad.

Nauka napotyka fenomeny niezwykle. Bada je starając się wyjaśnić ich przyczyny, istotę oraz powiązania z innymi zjawiskami. Te badania są czynnikami rozwoju nauki, pomagają budować nowe teorie, poszerzają przedmiot badań naukowych i co za tym idzie – wiedzę o rzeczywistości, a także jednoczą różne nauki, gdyż często przybierają formę badań interdyscyplinarnych. Jednak nie wszystkie zjawiska niezwykle – można powiedzieć u początku ich naukowego badania: paranormalne – udaje się wyjaśnić. W takich przypadkach naukowcy-przyrodnicy stwierdzają, że są one niewytłumaczalne w świetle aktualnej wiedzy. Rzadko jednak takie zjawiska są w świecie nauki przedmiotem ogólniejszej refleksji, refleksji światopoglądowej, filozoficznej i teologicznej, refleksji zarazem racjonalnej i otwartej na bogactwo rzeczywistości. Brak takiego namysłu jest jedną z przyczyn sięgania współczesnego człowieka do sfery przekonań irracjonalnych, co w epoce dominacji nauki jest wielkim paradoksem.

Głównym celem konferencji „Nauka wobec zjawisk paranormalnych” była charakterystyka różnych zjawisk paranormalnych oraz naukowa refleksja nad nimi. Wzięli w niej udział specjaliści w zakresie psychologii, nauk medycznych i szczegółowych (przyrodniczych), filozofii i teologii.

Prof. dr hab. Antoni Jozafat Nowak OFM, psycholog i teolog (emerytowany profesor KUL; studiował psychologię na KUL i psychologię pastoralną oraz psychoanalizę w Salzburgu; był słuchaczem wykładów z psychiatrii w Akademii Medycznej w Lublinie; specjalizuje się w zakresie psychologii osobowości oraz psychologii klinicznej; jest psychoanalitykiem szkoły personalnej analizy I. A. Caruso; jest autorem kilkunastu pozycji książkowych oraz ponad 600 artykułów; jest wykładowcą psychologii społecznej w Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej im. W. Korfańtego oraz wykładowcą psychologii ogólnej, psychologii pastoralnej oraz rozwojowej, a także antropologii filozoficznej w Wyższym Seminarium Franciszkanów w Katowicach Panewnikach) wygłosił referat *Psychologia wobec zjawisk paranormalnych*. Zwrócił uwagę, że fenomenami niezwyklejmi związanymi z psychiką zajmuje się już od długiego czasu parapsychologia, wykładana na uniwersytetach w USA, lecz nieobecna w uczelniach europejskich, w których zadomowiła się psychologia akademicka. Nie dysponuje ona jednak narzędziami do badania zjawisk paranormalnych. Prelegent krótko scharakteryzował najważniejsze z nich, a mianowicie hipnozę, telepatię, psychowizję, prekognicję, chiromancję i stygmaty oraz wspominał o fenomenach znajdujących się na pograniczu parapsychologii (magii, okultyzmie i spirytyzmie). Najwięcej miejsca poświęcił stygmatom. Zdumiewające jest – stwierdził – że występują one tylko u członków Kościoła katolickiego. Choć pojawiły się u licznych świętych, to jednak Kościół nie wypowiada się na temat ich autentyczności.

Potwierdził to kolejny mówca – o. dr Gabriel Bartoszewski OFMCap, doktor prawa kanonicznego, w latach 1978-2007 referent Sekretariatu Prymasa Polski, od 1989 r. współpracownik zewnętrzny Nuncjatury Apostolskiej, członek licznych trybunałów w procesach beatyfikacyjnych, w tym kard. Stefana Wyszyńskiego i ks. Jerzego Popiełuszki (w tych procesach współpracował w redagowaniu *Positio super virtutibus* i *Positio super Martyrio* dla Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych), wicepostulator sprawy beatyfikacji i kanonizacji bł. Honorata Koźmińskiego. W wystąpieniu

*Zjawiska nadzwyczajne towarzyszące niektórym osobom świętym i świątobliwym* najwięcej miejsca poświęcił św. Ojcu Pio z Pietrelciny, który miał stygmaty, dar bilokacji oraz niezwyklego zapachu. O. Bartoszewski przytoczył obszernie fragmenty przesłuchania o. Pio w sprawie tych zjawisk. Wprawdzie Kościół nie orzeka o prawdziwości tego rodzaju fenomenów i nie włącza ich do procesu beatyfikacyjnego lub kanonizacyjnego, to jednak bada je by wykluczyć ewentualne kłamstwo lub pochodzenie od szatana. Charakterystyczne jest, że o. Pio nigdy nie prosił Boga o nadzwyczajne dary, a nawet wręcz odwrotnie. Z jego słów wynika, że nie był do końca świadomy daru bilokacji. Nie wiedział też, w jaki sposób zachodzą wspomniane fenomeny.

Dr nauk med. Lech Śródek, absolwent Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Lublinie (w latach 1973-1978; specjalizacja I stopnia z ginekologii-położnictwa w 1982 r., zaś II stopnia w 1995 r.), w latach 1988-1992 był zastępcą ordynatora, w latach 1992-1995 pełniącym obowiązki ordynatora, a w latach 1995-2003 ordynatorem na oddziale ginekologiczno-położniczym. Był jednym z pierwszych w Polsce lekarzy specjalistów wprowadzających technikę badań USG. W krótkiej prezentacji opisał niewytłumaczalny od strony medycznej fakt, którego był świadkiem, powrotu do życia płodu (dziecka Urszuli M.), którego zmniejszanie się i zanik akcji serca stwierdził jako lekarz prowadzący. Wydarzenie to miało miejsce w pierwszych dniach kwietnia 2001 r. w Ełku. Dr Śródek stwierdził, że nie znalazł w literaturze medycznej podobnego przypadku. Jego wystąpienie dopełnił o. dr Bartoszewski mówiąc, że ten przypadek został rozpoznany jako cud za wstawiennictwem ks. Stanisława Papczyńskiego i był włączony do jego procesu beatyfikacyjnego. Został określony jako cud uzdrowienia matki i dziecka.

Po dyskusji, w czasie której skierowano wiele pytań do dr. Środka, i przerwie, głos zabrał ks. dr hab. Andrzej Anderwald (teolog; adiunkt w Katedrze Teologii Fundamentalnej i Religioologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego; szczególnie przedmiot jego zainteresowań stanowią badania interdyscyplinarne w teologii, typy relacji między wiedzą a wiarą, problematyka cudu i zadania Kościoła we współczesnym świecie; jego dorobek naukowy obejmuje 2 monografie, opracowanie zbiorowe, 28 artykułów naukowych i 32 recenzje; opublikował rozprawę habilitacyjną *Teologia a nauki przyrodnicze. Rola wiedzy przyrodniczej w dociekaniach teologicznych* – Opole 2007), który wygłosił referat *Nauki przyrodnicze wobec zjawisk paranormalnych*. Na podstawie liczby wejść na różne strony internetowe stwierdził, że dziś jest większe zainteresowanie zjawiskami paranormalnymi niż nauką. Zaprezentował podstawowe znaczenia terminu „zjawiska paranormalne” w dyskursie naukowym (w naukach szczegółowych) oraz typologię stanowisk przyrodników wobec tych zjawisk.

Referat *Racjonalność wiary w cuda – dialog z Humem* wygłosił filozof dr Jacek Wojtysiak (adiunkt w Katedrze Teorii Poznania KUL, w której wykłada m.in. wstęp do filozofii i dydaktykę filozofii; zajmuje się przede wszystkim ontologią, metafizyką, filozofią religii i języka; jest autorem licznych publikacji naukowych i książek: *Filozofia. Pochwała ciekawości, O słowie „być”*; był stypendystą Fundacji Nauki Polskiej; opublikował rozprawę habilitacyjną *Dlaczego istnieje raczej coś niż nic? Analiza problemu w kontekście dyskusji we współczesnej filozofii analitycznej* –

Lublin 2008). Stwierdził, że filozofowie, przeciwnicy wiary w cuda, do dziś przywołują argumenty szkockiego filozofa empirysty D. Hume'a, zaś zwolennicy tej wiary formułują różne sposoby obalenia tych argumentów. Dr Wojtysiak przedstawił główne argumenty Hume'a oraz kontrargumenty funkcjonujące w literaturze oraz własnego autorstwa.

Ostatni referat, będący zwieńczeniem konferencji, wygłosił ks. prof. dr hab. Marian Rusecki, czołowy polski teolog fundamentalny, znany także poza naszymi granicami (członek Papieskiej Akademii Teologicznej, przewodniczący Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, przewodniczący Wydziału VI Nauk Teologicznych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce, członek Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, wieloletni dyrektor Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL, kierownik Katedry Chrystologii Fundamentalnej KUL; autor ponad 600 rozpraw, artykułów naukowych i popularnonaukowych, recenzji i haseł encyklopedycznych; autor i redaktor ponad 30 książek, w tym ostatnio wydanych: *Traktat o cudzie* – Lublin 2006, *Traktat o Objawieniu* – Kraków 2007, *Traktat o religii* – Warszawa 2007). Nosił on tytuł *Teologia wobec zjawisk paranormalnych*. Ks. prof. Rusecki streścił teologię cudu oraz przedstawił problematykę rozpoznania cudu. Rozpoznanie to składa się z kilku faz, a mianowicie naukowej, filozoficznej i teologicznej. Nie można mówić o cudzie w przypadku zjawiska niezwykłego czy niewytłumaczalnego, które nie posiadałoby kontekstu religijnego. Kościół – powiedział ks. prof. Rusecki – jest bardzo ostrożny w tej materii i stosuje wygórowane kryteria rozpoznania cudu.

Konferencja „Nauka wobec zjawisk paranormalnych” ukazała, że otaczająca człowieka rzeczywistość jest bogata, złożona, jeszcze nie poznana do końca. Są w niej fenomeny trudne do wyjaśnienia przez naukę. Są także cuda – ingerencje Boga w świecie, które przynoszą dobro oraz wzywają do wiary.

Pomysł tej konferencji powstał w Instytucie Teologii Fundamentalnej KUL. Warto przy tej okazji zauważyć, że w dziejach teologii właśnie teologia fundamentalna (wcześniej apologetyka) zajmowała się uzasadnianiem prawdziwości religii chrześcijańskiej także w kontekście nauk, a więc starała się na bieżąco poznawać ich osiągnięcia, by je wykorzystać w realizacji swego celu. Po drugie, przedmiot teologii fundamentalnej obejmuje swoiste zjawiska paranormalne, jakimi są znaki wiarygodności Bożego Objawienia, głównie cuda. Ta teologia wypracowała ogólną metodę ich rozpoznawania i kryteria rozpoznania teologicznego, dlatego może swym doświadczeniem metodologicznym i epistemicznym pomóc innym naukom, gdy napotykają zjawiska paranormalne. Po trzecie, członkowie Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL chcieli podjąć tematykę bliską zainteresowaniom śp. ks. prof. Edwarda Kopcia, a ten pasjonował się postępowaniem nauk oraz problematyką cudu.